

С Т А Н О В И Щ Е

на доц. д-р Димитър Вечев

по процедурата за заемане на академичната длъжност „доцент” по професионално направление 2.2. История и археология (Нова и съвременна история – История на Русия) за нуждите на Исторически факултет (ДВ, бр. 26 от 7. 04. 2015 г.)

Монографията на гл. ас. д-р Тина Николаева Георгиева „Консерватизъм и национализъм в Русия средата на 60-те - първата половина на 80-те години на XIX в.“ е посветена на най-оспорваното, но и най-оригиналното идейно течение в Русия през XIX в. – руския консерватизъм. Точно поради това авторката проявява умерена симпатия към основните идеи на руските консерватори. Заедно с това тя не се колебае да посочи, ако не историческата обреченост, то поне безнадеждната закъснялост на консервативната и националистическа доктрина за развитието на Русия.

Авторката подчертава факта, че руският консерватизъм, чието начало трябва да се търси в полското въстание от 1863 г., стъпва върху идеите на руските консерватори и по-специално върху възгледите на ранните славянофили (30-40-те години на XIX в.), но посочва и съществените разлики между славянофилството и национализма от началото на 80-те години на века. Това разграничаване оправдава структурата на монографията.

Тина Георгиева проявява завидна последователност и постоянство именно в изучаването на руския консерватизъм. През 2009 г. излиза от печат монографията „Славянската идея в Русия 30-50-те години на XIX в.“. Независимо от огромната литература за руските консерватори, Т. Георгиева предлага едно по-цялостно виждане за възгледите на Михаил Погодин и ранните славянофили. Това ѝ дава възможност да проследи еволюцията на руските консерватори от 60-80-те години на XIX в. В този смисъл монографията „Консерватизъм и национализъм в Русия средата на 60-те - първата половина на 80-те години на XIX в.“ е естествено продължение на книгата ѝ от 2009 г.

В „Славянската идея в Русия 30-50-те години на XIX в.“ Тина Георгиева се спира и на една като че ли странична тема - идеите на Кирило-Методиевското общество

от 40-те години на века за федерализация на Руската империя. Доколкото идеите за федерализация на цялото славянство присъства, както подчертава авторката, и при декабристите от 20-те години на XIX в., тя дава възможност да се види и другият възможен път за развитието на Руската империя – федерализацията.

В монографията „Консерватизъм и национализъм в Русия средата на 60-те - първата половина на 80-те години на XIX в.“ Тина Георгиева показва мимоходом съдбоносната закостенялост на руското общество и управляващ елит да решат по кой път да върви Русия.

На фона на сегашните събития в Украйна монографията се оказва изключително злободневна. Една от основните идеи на руските консерватори и националисти - идеята на триединния народ, съставен от великоруси, украинци и белоруси, е модна и сега в Русия. Абсурдна и анахронична ли е тази теза? Може да се каже, че не е – доколкото окончателното оформяне на великоруска, украинска и белоруска народности става едва в края на XIX в. Закъснялостта на руския национализъм дава основание авторката да го характеризира като отбранителен, а не настъпателен.

Монографията е определен принос и към цялостното изучаване на националния въпрос в Русия, както и към възгледите на руските националисти по полския, еврейския, украинския и финландския проблеми на империята. Наред с острите социални проблеми, националният въпрос, свързан с политиката спрямо поляци, евреи, украинци и прибалтийските райони, разяжда империята и я довежда до съдбоносна криза.

От цялостното изложение става ясно, че консервативният лагер и по-конкретно руските националисти не успяват да изработят общонационална доктрина за съдбата на Руската империя. От обилния фактически материал се вижда, че самите националисти разбират практическата неприложимост на техните идеи.

Самото руско правителство в лицето на последните руски императори се опитва да русифицира покрайнините. Император Александър III и Николай II до голяма степен разрушават основния стълб на държавната стабилност – имперския универсализъм, т.е. всички народности и етноси да бъдат равни пред трона. Постепенно изчезва търпимостта към различните народности. Политиката на русификация се оказва закъсняла с векове.

Ето защо напълно обосновано и точно е заключението на авторката: „парадоксално на пръв поглед, националистическите идеи и практика водят до подриване стабилността на империята (с. 299).

Монографията на Тина Георгиева представя известна реабилитация на руския консерватизъм и национализъм, след като десетилетия бяха представяни като архаични и регроградни обществени явления. В годините на тотална унификация (глобализация) на света тезата на руските консерватори за запазване на националната самобитност изглеждат привлекателни и дори спасителни за „многоцветието“ (по К. Леонтиев) на света. Трябва да подчертая, че авторката проявява необходимата критичност към някои крайни и неприемливи идеи на руския консерватизъм.

Преценявайки научните разработки на Тина Георгиева трябва да обърнем внимание на нейната акуратност и компетентност в учебната дейност.

Общото ми впечатление от научната дейност на Тина Георгиева е положително. Изследванията са сериозни и необходими за научните среди, особено за българските читатели. Би ми се искало обаче да има повече оценъчност в преценките и за руския консерватизъм и национализъм. Дребен, но все пак досаден детайл е злоупотребата на изтърканото вече определение проект. В българския език проект има по-тесен смисъл.

Въз основа на написаното с пълна убеденост препоръчвам уважаемото жури да присъди на Тина Георгиева научната степен доцент.

Доц. Д-р Димитър Вечев.

София, 20. 08. 2015 г.